

ประเภทภูมิปัญญาด้าน จาริต ประเพณี มติ ข้อห้าม ภาษาในหมู่บ้าน

ชื่อภูมิปัญญา วันไท

บทนำ/ความสำคัญของภูมิปัญญา

ก่อนอื่น ที่เราจะเริ่มลงมือกระทำมั่งคะละกรรมทุกอย่างเป็นต้นว่า ปลูกบ้าน สร้างเมือง ทำมั่งคลขึ้น บ้านใหม่ แต่งงาน ย้ายที่อยู่ บวชพระ เปกตุ้ ซ้อสัตว์มาเลี้ยง หว่านกล้า ปลูกนา เปิดร้านเปิดงานใหม่ เหล่านี้เราก็อ้างเพื่อความ เป็นสิริมงคล หวังความเจริญงอกงาม เราจึงควรมืออัสันวันดี หรือฤกษ์งามยามดี เสียก่อน จึงค่อยลงมือกระทำ แต่การหาเมื่อหาวันนั้น เราจะมัวค้นหาให้มันตรงกันหลาย ๆ คำรานั้น ก็เป็น การยากมาก เราควรถือเอาที่ดี ๆ ที่สำคัญ ๆ เท่านั้นก็พอ เมื่อเราเชื่อหลายคำรมาแล้วตลอดชีวิตนี้ เราก็จะหา วันดีฤกษ์ดีไม่ได้ ดังคำโบราณว่า “ศิษย์ต่างครู อาจารย์ต่างวัด หนังสือก้อมต่างคนต่างมี” เราควรถือเอาที่ สำคัญ ๆ ถือเอาวันเศษฟ้าตีแสงที่ดี ๆ และหาได้ยามประจำวันดี ๆ เสียเท่านั้น ก็เป็นอันใช้ได้ดีแล้ว ดังจะ นำมาวางไว้เป็นหลักต่อไปนี้

ความเป็นมา

วันไทนับว่าเป็นภูมิปัญญาปัญญาทางด้านจาริต ประเพณี ของชาวอำเภอเวียงสา ที่ควรจะอนุรักษ์ สืบ ทอดให้คนรุ่นหลังได้ศึกษา ต่อไป ซึ่งก่อนที่จะกระทำกรใด ๆ ให้ดูฤกษ์งามยามดีกันก่อนเสมอ เพื่อความ เป็นสิริมงคลแก่ตัวเองและครอบครัว ดังนั้นวันไทจึงเป็นคติที่สำคัญของคนเวียงสา มาก

วันไทเป็นคติเกี่ยวกับปฏิทินล้านนา แต่ละวันจะมีชื่อกำกับอยู่เสมอ และจะกลับมาซ้ำอีกครั้งหนึ่งใน รอบ 60 วัน ดังนั้น คำทำนายวันไทจึงค่อนข้างลงลึกในรายละเอียดว่า แต่ละวันควรทำหรือไม่ควรทำอะไร ดังนั้นหากคำอธิบาย แนะนำอย่างไร ถ้าปฏิบัติตามได้ก็เป็นการดี ถึงกระนั้นก็ตามคำทำนายอาจยังไม่ครอบคลุม จึงควรดูวันอื่น ๆ ประกอบด้วย

กระบวนการ

ก่อนที่จะกระทำพิธีกรต่าง ๆ จะต้องหาวันที่ดีจากปฏิทินล้านนาก่อนเสมอ แล้วจึงกระทำพิธีกรรม ต่าง ๆ

คำทำนายวันไท มีดังต่อไปนี้

- กาบไฉ้ - ไม่ควรแต่งงาน ขึ้นบ้านใหม่ดี บวชพระดี พิธีมั่งคลอื่น ๆ ดี
- ดับเป้า - ไม่ควรออกบ้านไปค้าขายต่างถิ่น จะถูกโจรฆ่าตาย
- สวายยี - อย่าเลี้ยงสุราแก่เจ้านาย ขุนนางผู้ใหญ่ จะมีเรื่องราวและหนี้สิน
- เมืองเหม้า - ไม่ควรทำสวน ถางหญ้า ตัดต้นไม้ ไม่ควรยกทัพไปรบจะถูกศัตรูฆ่าตาย
- เป็กสิี - อย่าเริ่มทอผ้า ฟ้านั้นใครนุ่งแล้วจะเป็นอันตราย สุขของหมั้นสาวดีมาก
- กันไส้ - อย่าซื้อมิด หอก ดาบ จะฆ่าตนเอง อย่าหว่านกล้า

- กตสะง่า - อย่าขี่ม้าไปต่างเมือง จะตกม้าตาย
- ร้วงเม็ด - อย่าล่าสัตว์ ทำหน้าไม้ ธนุ อย่าเดินทางเข้าป่าจะหลงทาง
- เต่าสั้น - ทำคอกเลี้ยงสัตว์จะแพร่พันธุ์ดี ผู้กมิตร์วันนี้จะให้คุณแก่คนในวันข้าง หน้า
- กำเล้า - ทำพิธีสู่ขวัญ เรียกขวัญจะหายจากพยาธิโรคภัย ทำตาข่ายจับปลาดี
- กาบเส็ด - อย่าเอาไหมมาคาดฝักดาบ จะฉิบหาย สร้างหูกทอผ้าเจ้าของจะอายุไม่ยืน
- ดับไค้ - อย่าตัดผม โคนหนวดจะเกิดความเจ็บไข้ อย่าตัดเสื้อผ้าจะเสื่อมอิทธิฤทธิ์
- สวายใจ้ - อย่าขี่ม้าเด่นเมือง ฝิจะทำให้ป่วยหนัก
- เมืองเป้า - อย่าหุ้มกลอง อย่าทำผ้าปูที่นอนฟูกหมอนจะเป็นอันตราย
- เบิกยี่ - อย่าทำเสื่อสาด เครื่องลาดปูนั่ง จะทำให้ตายโหง
- กัฒหม้า - หาไม้มาทำเรือนดี อยู่เจริญ ไปค้าขายจะร่ำรวย
- กตลี - หาไม้มาทำเรือน จะเป็นสุขตลอดชีวิต
- ร้วงไส้ - อย่าทำเชือกล่ามสัตว์ สัตว์จะตาย
- เต่าสะง่า - ไม่ควรขี่ม้าเที่ยวไปต่างเมือง
- กำเม็ด - อย่าซื้อหรือทำมีด หอก ดาบ
- กาบสั้น - อย่าตัดเสื้อผ้า แต่ทำคอกสัตว์ดี
- ดับเล้า - ตัดผม สาวจะรักชอบ
- สวายเส็ด - ปลูกรมมาก ปลูกรมะพร้าว ปลูกรตาลไม่มีผล
- เมืองไค้ - ยกทัพไปรบศึกชนะ ไปสู่ขอสาวดี
- เบิกใจ้ - เรียนคาถาอาคม สักน้ำหมึกดี
- กัฒเป้า - อย่าหุ้มกลอง อย่าแข่งขัน พนันทำประลอง หรือทะเลาะวิวาทจะฉิบหาย
- กตยี่ - ไปค้าขาย จะได้สัตว์ 4 เท้า
- ร้วงหม้า - ไม่ควรตัดไม้มาทำเรือน อย่าสร้างวิหาร หอโรง
- เต่าลี - ไม่ควรแต่งงาน จะหย่าร้าง ปลูกรพืชผักดี
- กำไส้ - แต่งงานดี จะมีทรัพย์มาก หากไปงานเลี้ยงจะทะเลาะวิวาท ขัดแย้งกัน
- กาบสะง่า - ไม่ควรแต่งงาน ชีวิตคู่ไม่ยั่งยืน สร้างยุ่งฉางดี
- ดับเม็ด - ไม่ควรแต่งงาน ชีวิตคู่จะอับปาง ไปค้าขายจะถูกฆ่า
- สวายสั้น - อย่าตัดเสื้อผ้า โคนไม้มาทำรั้ว หรือก่อกำแพงดี
- เมืองเล้า - ไปงานเลี้ยงจะถูกคนอื่นสบประมาท ให้ขายหน้า
- เบิกเส็ด - อย่าไปรบตัวจะตาย
- กัฒไส้ - ทำธนูหน้าไม้ จะพบกับความอัปโชค ยิ่งสัตว์ไม่ถูก
- กตใจ้ - ไปค้าขายจะได้เสื้อผ้า เงินทอง
- ร้วงเป้า - ปลูกรพืช วัว ควายจะมารบกวน

- เต่ายี้ - ปลุกมะพร้าว หมาก ตาล คีมาก
- กำเหมี้า - อย่าให้ของแก่คนอื่น จะเสียมากกว่าได้
- กาบสี - ผสมหาง (สีขาด) จะแดงดี
- ดับไล่ - เมียเกิดลูกวันนี้ เลี้ยงไม่โต จะตายแต่เด็ก
- สวายสะง่า - คัดไม้ทำครก สาก ทำโรงเรือนเก็บของดี
- เมืองเม็ด - ทำแหจะได้ปลามาก
- เป็กสัน - อย่าตัดเสื่อผ้าถุง จะมีความเดือดร้อน อย่าให้สุราแก่เจ้านาย ผู้ใหญ่ จะเดือดร้อน
- กั๊ดเล้า - จึงตาข่ายคักนก ทำถุงใส่เงินดี
- กดเส็ด - ไม่ควรแต่งงาน จะเสียทรัพย์ สมบัติจะฉิบหาย อย่าทำเชือกถ่วงวัว ควาย จะตาย
- ร้วงไล่ - ไม่ควรแต่งงานจะหย่าร้างเป็นหม้าย เลี้ยงแขกจะทะเลาะวิวาท
- เต่าใจ้ - ทำคอกสัตว์เลี้ยง แพร่พันธุ์ดีมาก
- กำเป้า - แต่งงานดี มีหลักฐานมั่นคง และจะรักกัน ไม่ควรนำเรื่องน้ำมักจะลุ่ม
- กาบยี้ - แต่งงานดี รักกันตลอด และมีทรัพย์มาก ไม่ควรลงน้ำ เข้าป่าจะมีภัย
- ดับเหมี้า - แต่งงานดี รักกันตลอดชีวิต มีทรัพย์มาก ทำเสื่อผ้าไหมจะมีคนรักมาก
- สวายสี - ไม่ควรแต่งงาน พ่อแม่จะอายุไม่ยืน ทำฟูกที่นอนไม่ดี
- เมืองไล่ - ไม่ควรแต่งงาน พ่อแม่อายุสั้น อย่าออกรบทัพจับศึกจะบาดเจ็บ
- เป็ดสะง่า - ไม่ควรแต่งงาน จะหย่าร้างเป็นหม้าย อย่าจี่ม้าเดินทางจะเกิดอันตราย
- กั๊ดเม็ด - ไม่ควรแต่งงาน จะหย่าร้าง ซื่อสัตย์มาเลี้ยงดีมาก
- กดสัน - แต่งงานดี มีทรัพย์มาก อย่าตัดเสื่อผ้า คู่ขอสาวดี พ่อแม่ฝ่ายหญิงจะเมตตา
- ร้วงเล้า - แต่งงานดี รักกันตลอด ทำผ้าห่มผ้าคลุม คนในเรือนจะตาย
- เต่าเส็ด - ไม่ควรแต่งงาน อยู่ด้วยกันไม่นาน อย่าทำเตาไฟ ฝึเรือไม่พอใจให้โทษ
- กำไค้ - ไม่ควรแต่งงาน ซื่อสัตย์มาเลี้ยงจะอายุไม่ยืน

แหล่งข้อมูล

นายญาณ สองเมืองแก่น

บ้านเลขที่ 184 หมู่ 4 ตำบลกลางเวียง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

 054 – 781105